

Handläggare
Miljöförvaltningen
Therese Rydstedt
08-508 28 951

Exploateringskontoret
Anders Johnson
08-508 26 503

Stockholm Vatten och Avfall
Malin Werner
08-522 13585

Till
Miljö- och hälsoskyddsnamnden
2021-08-24
Exploateringsnamnden
2021-XX-XX
Stockholm Vatten och Avfall AB
2021-XX-XX

Kommentar [TR1]: Ska kompletteras med handläggare på samtliga förvaltningar och bolag samt samtliga nämnder, och styrelser och datum för styrelsemöten/sammanträden efter sommaren.

Handlingsplan för ett cirkulärt byggande i Stockholms stad 2021-2024

– med fokus på minskat byggavfall

Förslag till beslut

1. Godkänna miljöförvaltningens, exploateringskontorets och Stockholm Vatten och Avfalls förslag till Handlingsplan för ett cirkulärt byggande i Stockholms stad 2021-2024 – med fokus på minskat byggavfall.

Anna Hadenius	Johan Castwall
Förvaltningschef	Förvaltningschef
Miljöförvaltningen	Exploateringskontoret

Mårten Frumerie
Vd
Stockholm Vatten och Avfall AB

Kommentar [TR2]: Komplettera med samtliga berörda förvaltningschefer och vd:ar

Sammanfattning

Byggbranschen står för en stor påverkan på klimatet och ett stort resursslöseri av material på grund av dagens linjära bygg- och anläggningsprocesser.

Kommunfullmäktige har gett miljö- och hälsoskyddsnamnden i uppdrag att i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall AB samt exploateringsnamnden ta fram en handlingsplan för minskat byggavfall. Handlingsplanen fokuserar i första hand på åtgärder i stadens egna nyproduktions-, ombyggnads- och rivningsprojekt. Åtgärder för cirkularitet och minskat byggavfall från hushållen har exkluderats. Schakt- och återfyllnadsmassor hanteras i ett särskilt uppdrag hos exploateringskontoret varför åtgärder för detta ej ingår i denna handlingsplan. Planen har varit på en kontorsremiss internt i staden samt tidigare även en informell avstämning både internt inom staden och externt till nyckelaktörer i byggbranschen. Remissinstanserna är överlag positivt inställda till handlingsplanen och anser att den är ambitiös men ändå realistisk att genomföra. I detta tjänsteutlåtande redovisas hur framtagandet har gått till samt bifogat finns själva förslaget till handlingsplan.

Bakgrund

Byggbranschen i Sverige genererar drygt 10 miljoner ton avfall per år. Det är mer än dubbelt så mycket jämfört med hushållsavfall, och mest av alla branscher bortsett från gruvindustrin. Det saknas uppgifter för hur mycket byggavfall som genereras totalt inom Stockholms stad. Uppföljning av byggavfall från husbyggnad som har gjorts i Norra Djurgårdsstaden samt inom Familjebostäder visar att mängderna varierar stort mellan olika nybyggnadsprojekt, från 22 upp till 85 kg per kvadratmeter BTA (bruttoarea). I samband med ombyggnader och rivningar av byggnader och inredningar slängs stora mängder byggdelar som skulle kunna återanvändas vid om- och nybyggen. Det förekommer också att nytt byggmaterial som inte kommit till användning vid ett bygge slängs som avfall. Detta är ett stort resursslöseri och medverkar till en stor påverkan på klimatet.

Cirkulär ekonomi är högt upp på både EU:s agenda och hos den svenska regeringen. EU-kommissionen har under 2020 presenterat en ny handlingsplan för cirkulär ekonomi där byggande och byggnader är en av sju prioriterade värdekedjor. Den svenska regeringen presenterade sommaren 2020 en strategi för cirkulär ekonomi, där kärnan är en vision om *”Ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material”*. I strategin beskrivs bygg- och fastighetssektorn inklusive bygg- och rivningsavfall som en av totalt sex prioriterade materialströmmar.

Hela byggbranschen står nu inför en stor omställning – att gå från ett linjärt byggande till ett cirkulärt byggande. I ett projekt från Göteborg¹ beskrivs en cirkulär bygg- och rivningsprocess som en process där befintliga resurser används i största möjliga utsträckning. Användning av återbrukat och återvunnet material är normalfallet, och nya jungfruliga material är undantag.

Staden har, som kommun och stor beställare av byggnader och anläggningar, betydande möjligheter att främja ett cirkulärt byggande. Det handlar om styrning, kunskapsuppbyggnad, att samverka med marknadens aktörer, att ställa krav och följa upp cirkulära lösningar, att genomföra pilotprojekt men också att möjliggöra exempelvis lagringsplatser för återbrukat byggmaterial.

Ärendet

Kommunfullmäktige gav i budgeten för 2020 ”Miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall AB och exploateringsnämnden ta fram en handlingsplan för minskat byggavfall”.

Under processen med att ta fram en handlingsplan för minskat byggavfall växte frågan fram om att det snarare bör bli en handlingsplan för att främja ett cirkulärt byggande. En handlingsplan för ett cirkulärt byggande tar ett bredare grepp om frågan och skapar en tydligare målbild för alla som berörs av handlingsplanen. Att minska byggavfall och främja cirkularitet hänger ihop, men i en cirkulär bygg- och rivningsprocess försvinner avfall alltmer som begrepp, och ses snarare som en resurs och det är dit man bör sträva. Återbruk och återvinning är viktiga delar i ett cirkulärt byggande liksom även förebyggande åtgärder i tidiga skeden för att undvika att avfall uppstår.

Detta tjänsteutlåtande utgör en redogörelse för framtagandet av förslaget till *Handlingsplan för ett cirkulärt byggande i Stockholms stad 2021-2024 – med fokus på minskat byggavfall* och förslaget till handlingsplan

Ärendets beredning

Arbetet med att ta fram denna handlingsplan har letts av miljöförvaltningen tillsammans med en arbetsgrupp med representanter från stadens byggande bolag och förvaltningar; nämligen exploateringskontoret, fastighetskontoret, Stockholmshem, Familjebostäder, Micasa och Skolfastigheter i

Stockholm AB. Arbetsgruppen har setts vid tolv tillfällen. Som en del i arbetet har exploateringskontoret lett arbetet med att ta fram åtgärder för minskat anläggningsavfall.

Projektets styrgrupp har varit representanter från miljöförvaltningen, exploateringskontoret och Stockholm Vatten och Avfall. Styrgruppen har haft fyra möten. En bredare referensgrupp har också bidragit till handlingsplanens innehåll genom både djupintervjuer och en workshop med representanter från Byggföretagen Sverige, byggentreprenörer, avfallsföretag, rivningsföretag och nyckelpersoner från stadens egna bolag och förvaltningar. En förstudie har levererats av Sweco. Handlingsplanen har först skickats på en avstämning till arbetsgrupp och referensgrupp. Därtill har handlingsplanen skickats ut på en bredare informell avstämning där ytterligare synpunkter också inhämtats från fler externa aktörer såsom några andra kommuner, bygg- och återbruksföretag och ytterligare branschorganisationer. Handlingsplanen har slutligen också skickats ut på en kontorsremissrunda internt inom staden till berörda förvaltningar och bolag.

Avgränsningar

I arbetet med handlingsplanen har vissa avgränsningar gjorts. Handlingsplanen fokuserar i första hand på åtgärder i stadens egna nyproduktions-, ombyggnads- och rivningsprojekt. Åtgärder för cirkularitet och minskat byggavfall från hushållen har exkluderats. Schakt- och återfyllnadsmassor är en stor del av byggavfallet och staden arbetar aktivt för en förbättrad cirkularitet och minskad miljöpåverkan från dessa massor. Frågan hanteras dock inte i denna handlingsplan utan hanteras bland annat i ett särskilt uppdrag som leds av exploateringskontoret samt i regionala samarbeten. Däremot ingår annat anläggningsavfall, till exempel avfall vid byggande av broar, viadukter, redskap i lekparker och dylikt. För specifika åtgärder rörande plastmaterial hänvisas till pågående framtagande av handlingsplan för plast

Våra synpunkter och förslag

19 förslag till åtgärder för att främja ett cirkulärt byggande i Stockholms stad

Detta blir stadens första handlingsplan för ett cirkulärt byggande. Det är ett allra första steg i ett långsiktigt arbete för ökad cirkularitet och minskat byggavfall, med ett inledande fokus på att testa nya arbetssätt och öka kunskapen genom bland annat pilotprojekt.

Erfarenheter och lärdomar kan sedan tas vidare och på sikt skalas upp när det utvecklats mer kostnadseffektiva lösningar. Planen blir en del i att konkretisera hur målen i miljöprogrammet om ett fossilfritt och resurssmart Stockholm kan nås. Arbetet med framtagandet av denna handlingsplan har resulterat i 19 åtgärdsförslag för att främja ett cirkulärt byggande. Förslagen handlar om strategiska åtgärder såsom styrning, kunskapsuppbyggnad, mätning och uppföljning, men också om kravställning och uppföljning av krav. För att hålla ihop frågorna om cirkulärt byggande inom staden föreslås ett internt centrum för cirkulärt byggande. Centrumet föreslås hållas ihop av Miljöförvaltningen på liknande sätt som Kemikaliecentrum och Energicentrum. Här krävs ett aktivt deltagande av de byggande bolagen och förvaltningarna. En inledande testperiod av centrumet föreslås för att därefter utvärderas. Under testperioden ska det interna centrumet för cirkulärt byggande kopplas till styrgrupp eller liknande.

En del av förslagen i handlingsplanen är av utredningskaraktär, exempelvis att utreda en återbrukscentral (mellanlagringsplats) för byggmaterial vilket är en förutsättning för storskaligt återbruk i staden. Även de riktigt tidiga skedena i byggprocessen har visat sig vara viktiga för cirkulärt byggande vilket också föreslås utredas. De föreslagna åtgärderna är indelade i avsnitten: Strategiska åtgärder, Förutsättningar för återbruk, Nyproduktion, Ombyggnad, Rivning samt Anläggningsarbeten. En viktig åtgärd är att börja mäta och följa upp byggavfallet inom staden, och en indikator föreslås tas fram för att på sikt sätta mål för minskat byggavfall.

Åtgärdsförslagen i handlingsplanen ska ses som ett första steg på vägen mot ett cirkulärt byggande.

Resultat från den informella avstämningen

Handlingsplanen skickades ut informellt vilket innebar att den skickades till enskilda personer på bolag och förvaltningar samt till nyckelpersoner vid externa organisationer och företag. Totalt skickades den ut till 16 förvaltningar och bolag i staden varvid 14 svarade. Externt svarade 11 organisationer/företag. Sammanfattningsvis kan konstateras att förslaget till handlingsplan tagits emot mycket positivt – både internt inom staden och externt. Flera konstaterar att det är ett ambitiöst förslag men samtidigt fullt realistiskt att genomföra.

Resultat från kontorsremissen

Detta avsnitt kompletteras efter kontorsremissrundan.

Miljöförvaltningens roll i genomförandet

Miljöförvaltningen föreslås få en samordnande roll i genomförandet av handlingsplanen, och många av åtgärderna ansvarar miljöförvaltningen för eller är med och stödjer. Kärnan i arbetet föreslås bli ett internt centrum för cirkulärt byggande med hemvist på miljöförvaltningen (i likhet med Energicentrum och Kemikaliecentrum). Inledningsvis föreslås centrumet testas under en pilotperiod. Miljöförvaltningen får därmed också ansvar för att samordna flera av åtgärderna, för kompetensuppbyggnad och dialog med branschen, liksom ansvar för flera av utredningsuppdragen.

Exploateringskontorets roll i genomförandet

Exploateringskontoret föreslås få huvudansvar för de två åtgärderna i handlingsplanen som rör anläggningsarbeten.

Exploateringskontoret föreslås också delansvarigt för flera andra åtgärdsförslag rörande husbyggnad. Exploateringskontoret föreslås också vara representerade i det interna centrumet för cirkulärt byggande där handlingsplanens åtgärder kommer att samordnas samt bland annat delta i utredningen om återbrukscentral.

SVOAs roll i genomförandet

SVOA föreslås bidra med kompetens till det föreslagna interna centrumet för cirkulärt byggande, särskilt i frågor som rör exempelvis återbruk. Genom ett aktivt deltagande i centrumet kan dialog och samverkan intensifieras i dessa frågor mellan SVOA och stadens byggande bolag och förvaltningar. SVOA föreslås också vara huvudansvarig för att utreda återbrukscentral. SVOA blir också delansvarig för åtgärder rörande kravställning med mera eftersom SVOA också bygger till viss del.

Familjebostäders, Fastighetskontorets, Micasas, SISABs, StockholmsHems, Svenska Bostäders roll i genomförandet

De byggande bolagen och förvaltningarna i staden föreslås genomförandeansvar för flera av åtgärderna, främst rörande kravställning och uppföljning av krav samt genomförande av pilotprojekt både inom nyproduktion, ombyggnad samt rivning där så förekommer. De föreslås också medverka aktivt i det interna centrumet för cirkulärt byggande.

Kyrkogårdsförvaltningen, Stockholm Globe Arena Fastigheter AB:s och Stockholms Hamn AB:s roll i genomförandet

Föreslås implementera främst de gemensamma baskraven för bygg- och rivningsavfall i sina upphandlingar rörande nyproduktion, ombyggnad och rivning.

Stadsbyggnadskontorets roll i genomförandet

Stadsbyggnadskontoret föreslås ansvara för ett utredningsuppdrag i syfte att ta fram åtgärder för de riktigt tidiga skedena av stadsbyggnadsprocessen samt bidra i utredning om återbrukscentral samt delta i internt centrum för cirkulärt byggande.

Serviceförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningens roll i genomförandet

Serviceförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen föreslås bli involverade i utredningsåtgärden som handlar om återbrukscentral.

Trafikkontorets roll i genomförandet

Trafikkontoret föreslås vara involverad i åtgärderna rörande anläggningsarbete samt delta i arbetet med utredningen rörande stadsbyggnadsprocessen.

Bilagor

- Förslag till Handlingsplan för ett cirkulärt byggande i Stockholms stad 2021-2024 – med fokus på minskat byggavfall.